

PM angående hantering av markavvattningsföretag Väröbacka

Structor

Beställare: Sweco Environment AB
Konsultbolag: Structor Vatten & Miljö Uppsala AB
Uppdragsnamn: Väröbacka
Uppdragsnummer: 1338
Datum: 2022-04-07
Uppdragsledare: Josef Nordlund
Handläggare/utredare: Josef Nordlund
Granskare: Yasmine Arriaga
Status: Slutversion

Innehåll

1. Inledning	4
1.1. Bakgrund och syfte.....	4
1.1.1. Avgränsning.....	4
1.2. Genomförande.....	6
2. Förutsättningar	6
2.1. <i>Backa dikningsföretag år 1959</i>	6
2.1.1. Fastigheter och kostnadsfördelning	7
2.1.2. Förändringar och nuvarande situation.....	9
2.2. <i>Backa invallningsföretag år 1959</i>	11
3. Förslag på hantering	11
3.1. Alternativ 1 – Avveckling	11
3.2. Alternativ 2 – Omprövning.....	12
3.3. Vattenverksamhet.....	12
4. Fortsatt arbete	14

1. INLEDNING

Structor Vatten & Miljö Uppsala AB har fått i uppdrag att ta fram en utredning gällande förslag på hantering av markavvattningsföretagen i *Backa dikningsföretag år 1959*, *Backa invallningsföretag år 1959*.

I uppdraget ingår att beskriva markavvattningsföretagen, utreda vilka fastigheter som är berörda av markavvattningsföretagen samt bedöma hur markavvattningsföretagen bör hanteras inför utvecklingen av området för upplag av massaved (utredningsområde, se Figur 2-3).

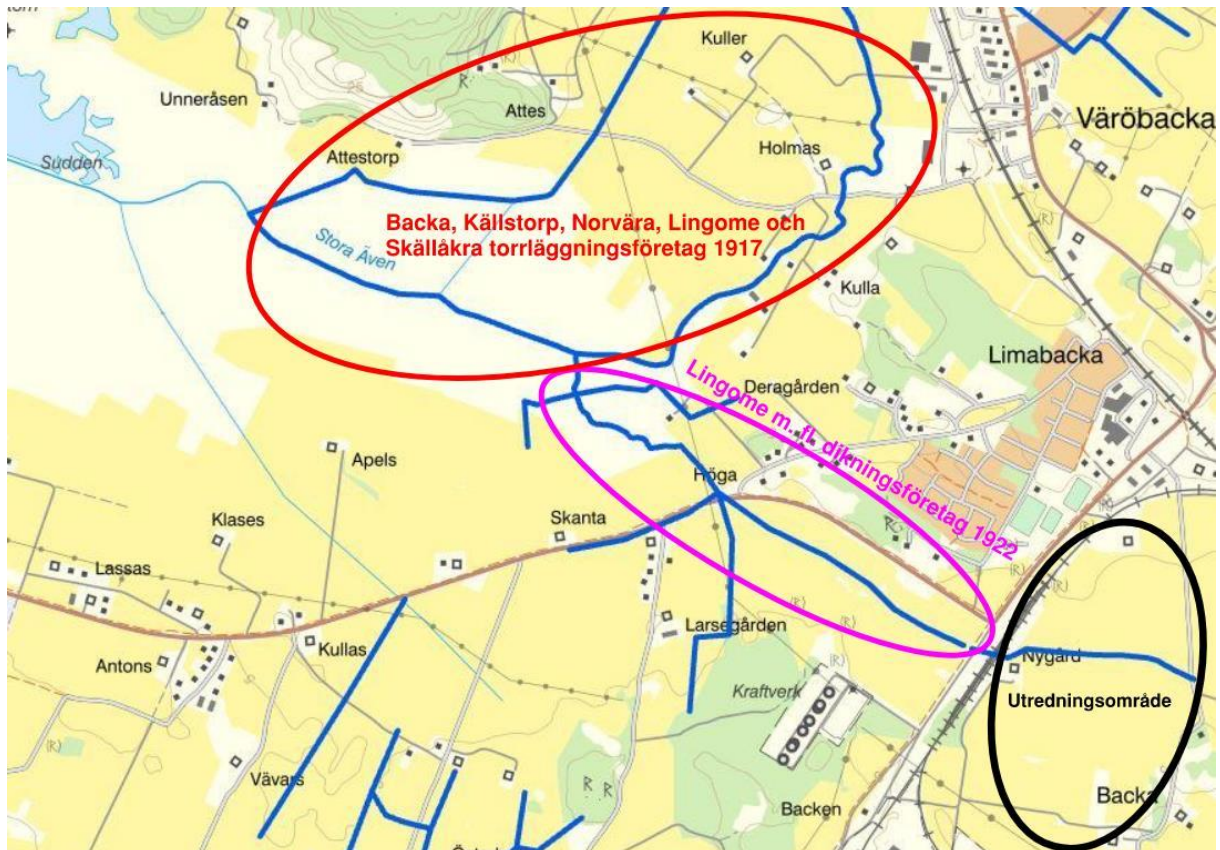
1.1. Bakgrund och syfte

Inom fastigheten Varberg Värö-Backa 8:4 i Varbergs kommun planeras upplag av massaved. I samband med detta har ett antal markavvattningsföretag uppmärksammats inom området. De företag som främst kan tänkas beröras är *Backa dikningsföretag år 1959* och *Backa invallningsföretag år 1959*.

Syftet med denna PM är att sammanfatta förutsättningarna och utreda möjlig hantering av markavvattningsföretagen *Backa dikningsföretag år 1959* och *Backa invallningsföretag år 1959*. Utredningen ska fungera som ett beslutsunderlag för val av hantering av markavvattningsföretagen och vägledning kring hur en hanteringsprocess kan fortlöpa.

1.1.1. Avgränsning

Det finns även två andra markavvattningsföretag som potentiellt skulle kunna bli berörda av tänkt förändrad markanvändning, *Lingome m. fl. dikningsföretag 1922* och *Backa, Källstorp, Norvåra, Lingome och Skällåkra torrlägningsföretag 1917*, se Figur 1-1. Lingome m. fl. df 1922 ligger dock i samma sträckning som *Backa invallningsföretag år 1959* vilket bedöms innebära att det i praktiken ersattes av *Backa invallningsföretag år 1959*. *Backa, Källstorp, Norvåra, Lingome och Skällåkra torrlägningsföretag 1917* ligger nedströms *Backa invallningsföretag år 1959* och under inläsning har det visat sig att vatten från utredningsområdet idag kopplas till en dagvattenledning som ägs av Vatten och Miljö i Väst AB (VIVAB) och där VIVAB ställer krav på flöden vilket innebär att ansvaret för nedströms påverkan överförs till VIVAB.

Figur 1-1 Ungefärlig utbredning av utredningsområde och de två företagen som har avgränsats bort i denna utredning. Källa: informationskarta, Länsstyrelsen Halland.

En fråga som skulle kunna komma upp i detaljplanprocessen är om Södra skog borde delta i Backa, Källstorp, Norvåra, Lingome och Skällåkra torrlägningsföretag 1917 utifrån ett avloppsintresse. Detta kan bli aktuellt om den förändrade markanvändningen inom utredningsområdet kan komma att påverka den årliga mängden vatten som tillförs torrlägningsföretagets vattenanläggningar. Bedömningen är dock att den förändrade årliga mängden vatten som tillförs torrlägningsföretaget till följd av den ändrade markanvändningen bedöms som mycket liten i förhållande till vad torrlägningsföretagets hela tillrinningsområde årligen bidrar med. Därmed bedöms inte förändringen innebära att Södra skog ska bli deltagande i torrlägningsföretagets markavvattning. Detta bör dock verifieras med beräkningar för ökad årlig mängd vatten som utredningsområdet förväntas bidra med i jämförelse med total årlig mängd från hela tillrinningsområdet.

1.2. Genomförande

För uppdragets genomförande har information om markavvattningsföretagen inhämtats från Södra Skog, Sweco Sverige AB, Länsstyrelsen samt mark- och miljödomstolen. Ett antal arbetsmöten har genomförts med Södra Skog, Sweco, Varbergs kommun och Vatten och Miljö i Väst AB (VIVAB).

Inget platsbesök har utförts inom ramen för uppdraget.

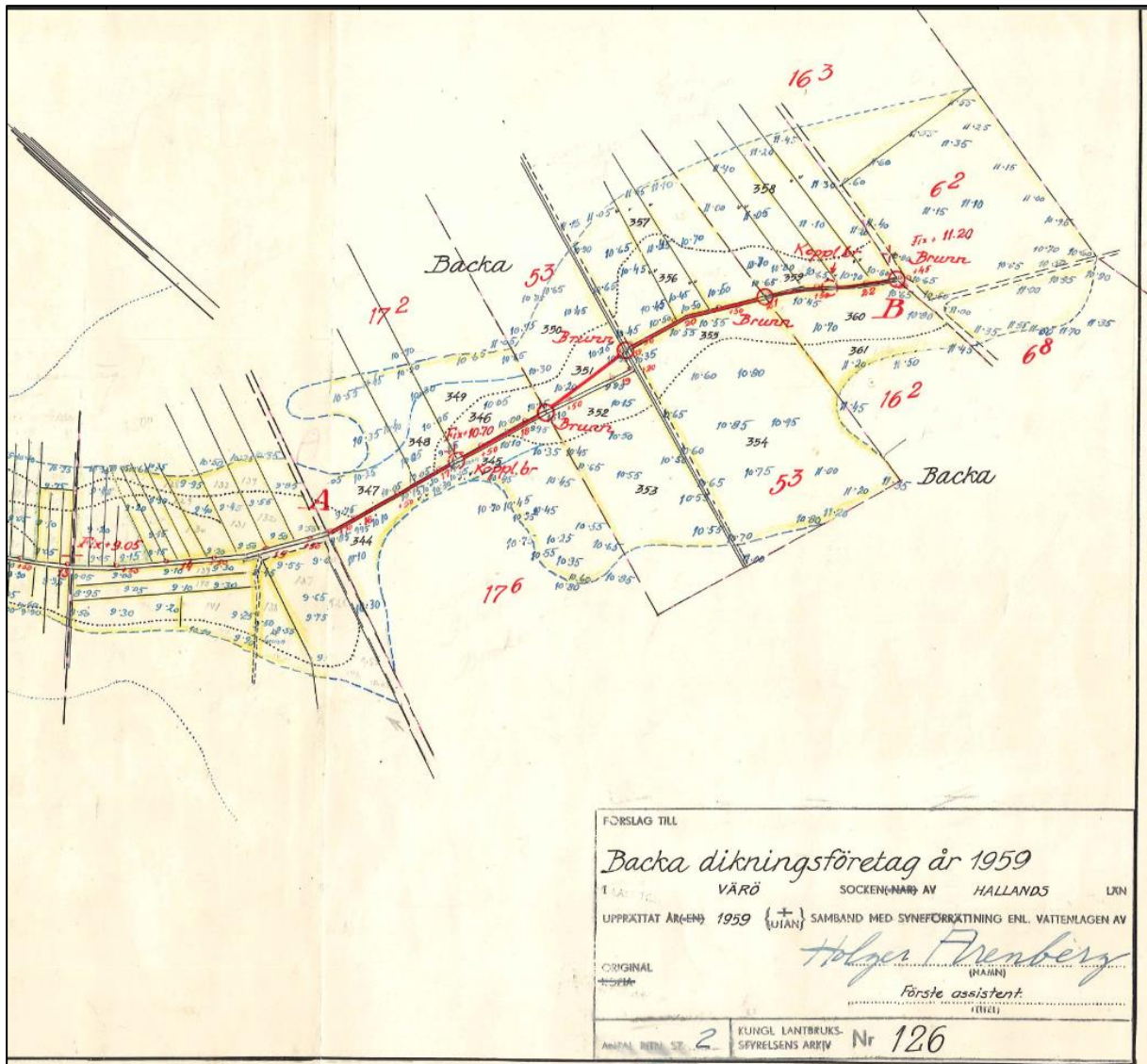
En beskrivning av de två markavvattningsföretagen har utförts samt en kartläggning av berörda fastigheter.

2. FÖRUTSÄTTNINGAR

2.1. *Backa dikningsföretag år 1959*

Backa dikningsföretag har tillkommit genom förrättning enligt 1918 års vattenlag. Företaget utgjordes av en samfällighet med en kostnadsfördelningslängd (kfl) som bestod av 7 fastigheter. De sträckor som ingick i företaget utgjordes av rörledningar med dimensionen 200 mm och 300 mm med syfte att avvattna åkermark. Se Figur 2-1.

Den samfälliga rörledningen mynnade vid den tiden ut i Backa invallningsföretag av år 1959, se avsnitt 2.2.

Figur 2-1. Plankarta Backa dikningsföretag år 1959.

Inget utlåtande för företaget har erhållits men det framgår i profilkartan att ledningen är dimensionerad utifrån ett avrinningsområde på 53 ha. Bedömningen är att det motsvarar omkring 42–53 l/s då nedströms företag är dimensionerat för 0,8 l/s ha (och pumparna i invallningsföretaget dimensionerades för 1,0 l/s ha). Enligt överslagsberäkning (Colebrook-Whites ekvation) bör ledningen med dimension 300 mm och lutning på 2 promille kunna avbörda cirka 57 l/s om det är i fullgott skick.

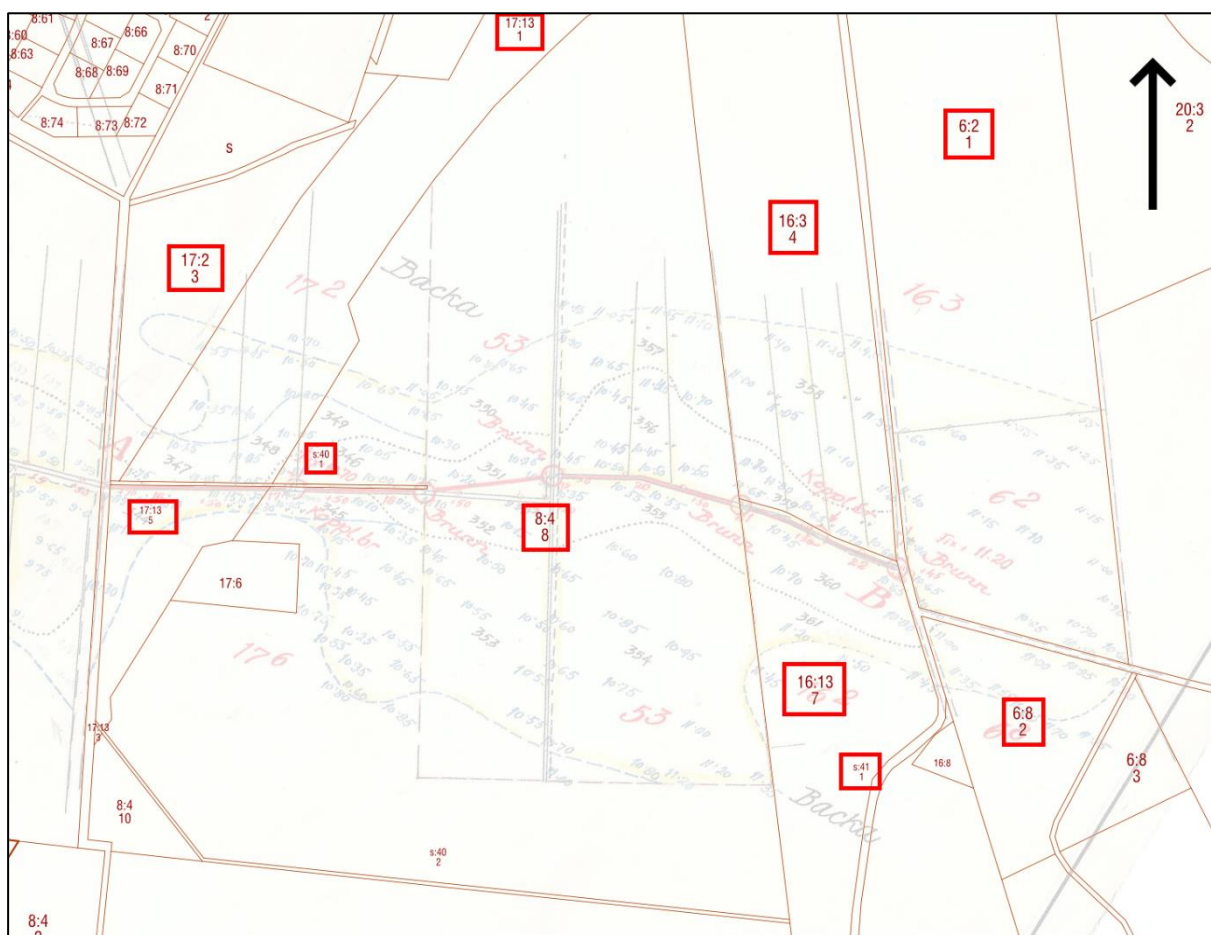
2.1.1. Fastigheter och kostnadsfördelning

Det framgår av plankartan att det 1959 ingick totalt sju fastigheter i dikningsföretaget, se Tabell 2.

Tabell 1. Fastigheter som hade nytta av dikningsföretaget enligt plankartan.

Fastighet (1959)
Varberg Backa 5:3
Varberg Backa 6:3
Varberg Backa 6:8
Varberg Backa 16:2
Varberg Backa 16:3
Varberg Backa 17:2
Varberg Backa 17:6

Sedan 1959 har fastighetsregleringar skett inom området och dessa sju fastigheter finns inte längre i fastighetsregistret. I Figur 2-2 visas nuvarande fastighetsstruktur.

Figur 2-2. Nuvarande fastigheter inom Backa dikningsföretags båtadsområde, markerade med röd rektangel. Underlag erhållet av Sweco Sverige AB.

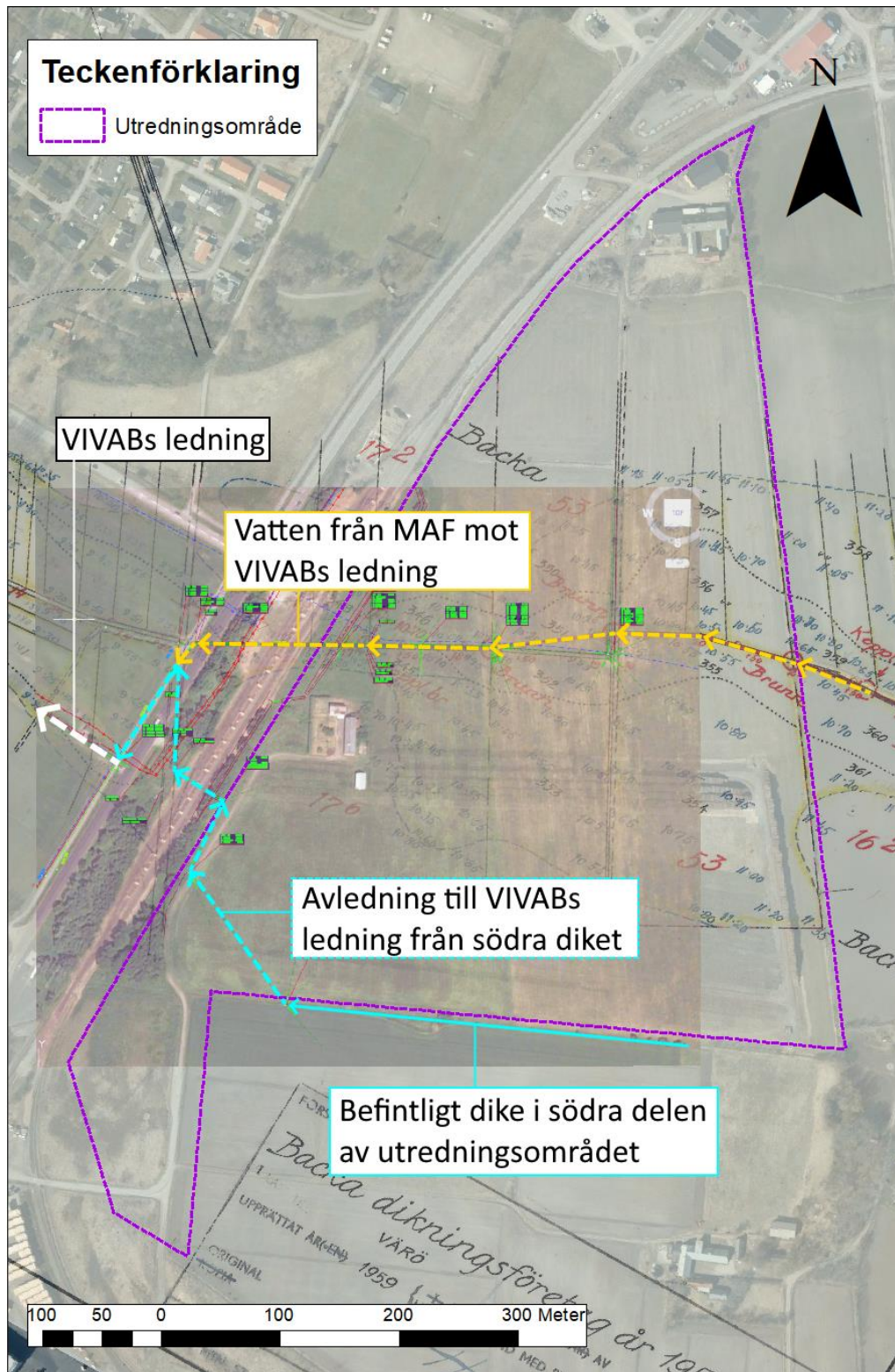
De fastigheter som överlappar med företagets båtnadsområde är alltså de fastigheter som har möjlighet att hos domstolen begära att kostnadsfördelningslängden ska uppdateras så att de blir deltagare. De ska också bli deltagare i företaget vid en uppdatering om någon annan deltagare begär det. Det är totalt sju fastigheter och två samfälligheter. Dessa fastigheter och fastighetsägare presenteras i Tabell 3.

Tabell 2. Fastigheter som är belägna inom företagets båtnadsområde.

Fastighet (2022)	Ägare
Varberg Värö-Backa 8:4	Södra Skog
Varberg Värö-Backa 16:3	
Varberg Värö-Backa 16:13	
Varberg Värö-Backa 17:13	
Varberg Värö-Backa 6:2	
Varberg Värö-Backa 6:8	
Varberg Värö-Backa 17:2	
Varberg Värö-Backa S:41	
Varberg Värö-Backa S:40	

2.1.2. Förändringar och nuvarande situation

Backa dikningsföretags rörledning är idag påkopplad VIVAB:s dagvattenledning, se Figur 2-3 Rörledningen som ingår i företaget har inspekterats genom filmning och resultatet visade att ledningen är i dåligt skick.

Figur 2-3. Figuren visar dagens situation där Backa dikningsföretags anläggningar (gulstreckad linje) är påkopplad VIVAB:s ledning (vitstreckad linje). Lila linje visar utredningsområdet. Ljusblå linje visar annan vattenavledning från fastigheten till VIVAB:s ledning. Underlag erhållet av Sweco Sverige AB.

2.2. Backa invallningsföretag år 1959

Backa invallningsföretag har tillkommit genom förrättning enligt 1918 års vattenlag. Ursprungligen tog Backa invallningsföretag år 1959 mot vatten från rörledningen som tillhör Backa dikningsföretag av år 1959.

Vid tillkomsten av företaget dimensionerades vattenanläggningarna för 0,8 l/s ha och pumparna för 1,0 l/s ha.

Mellan 1960 – 1980 har bebyggelse tillkommit i Limbacka och omkring år 1970 anlades en dagvattenledning parallellt med invallningsföretagets vattenanläggningar. Backa dikningsföretag har sedan kopplats på denna ledning som ägs av VIVAB, i stället för att mynna ut i Backa invallningsföretag år 1959.

År 1993 omprövades invallningsföretaget på initiativ av Varbergs kommun. Det äldre invallningsföretaget skulle läggas ned och ett nytt företag bildas med beaktande av nytillkommet dagvattenintresse. Omprövningen överklagades och förvisades åter till förrättningsman.

År 1998 lades Backa invallningsföretag år 1959 ned. Behovet av företaget bedömdes ha försvunnit då det tillkommande dagvattnet hanterades genom anläggandet av större kommunal dagvattenledning och det endast fanns marginellt invallningsintresse för avvattning av jordbruksmark. Kommunen ansvarade för att lyfta bort pumpen och riva pumphuset.

Ingen fastighetsutredning har genomförts i denna utredning då företaget är nedlagt.

3. FÖRSLAG PÅ HANTERING

Bedömningen är att det finns två alternativ på hantering av Backa dikningsföretag år 1959 baserat på vad som hänt inom området och vad som planeras framöver. Bedömningen förutsätter att Södra Skog kan teckna avtal med VIVAB gällande fortsatt anslutning till dagvattenledning. För att avgöra vilket alternativ som är mest lämpligt bör ett samråd ske med de berörda fastighetsägarna inom området. Backa invallningsföretag år 1959 är nedlagt och behöver därmed inte hanteras juridisk i det fall vatten fortsatt kan anslutas till VIVAB:s dagvattenledning.

3.1. Alternativ 1 – Avveckling

En avveckling skulle innebära att samfälligheten upphör och de vattenanläggningar som ingår i dikningsföretaget övergår till att bli enskilda vattenanläggningar. För att kunna genomföra en avveckling behöver framtida underhåll av vattenanläggningarna säkras. När ett dikningsföretag avvecklas tillfaller ansvaret för de olika delsträckorna normalt respektive fastighetsägare som har en del av vattenanläggningen belägen inom sin fastighet, om inget annat överenskommes. I detta fall bedöms det som en lämplig överenskommelse att Södra Skog tar över ansvaret att

underhålla kvarvarande vattenanläggningar. Samtliga fastighetsägare måste komma överens om att detta ska ske.

Efter att en fastighetsanalys har utförts (se avsnitt 2.1.1) genomförs en avvecklingsprocess förslagsvis på följande sätt

1. En överenskommelse tas fram där ansvar för de kvarvarande anläggningar som ingår i dikningsföretaget formaliseras. Överenskommelsen innehåller också ett godkännande/medgivande från fastighetsägarna inom båtnadsområdet.
2. Ett informationsmöte anordnas med ägare till fastigheter inom dikningsföretaget (tillvägagångsätt beror på fastighetsägarnas inställning till ett möte). Som ett alternativ till ett möte kan skriftlig kommunikation med deltagarna genomföras. Tillvägagångsättet som väljs beror på antalet fastighetsägare och deras inställning till ett möte
3. Efter informationsmötet korrigeras eventuellt överenskommelsen utifrån eventuella önskemål och därefter samlas underskrifter in från fastighetsägare inom båtnadsområdet.
4. En begäran om att dikningsföretaget ska upphöra tas fram. I denna ingår bland annat en beskrivning av företagets förutsättningar och förändringar sedan företaget bildades, samt hur ansvaret för underhåll är tänkt att hanteras när företaget är avvecklats. Begäran innehåller även underskriven överenskommelse.
5. Ansökan för begäran om avveckling skickas in mark- och miljödomstolen.

Handläggningstiden för en begäran om avveckling hos mark- och miljödomstolen är cirka 6 månader innan en dom erhålls.

3.2. Alternativ 2 – Omprövning

En omprövning skulle kunna genomföras antingen genom att endast kostnadsfördelningen uppdateras eller att en del av dikningsföretaget utgår ur samfälligheten och tillfaller Södra skog som en enskild vattenanläggning. Resterande delar ingår då fortsatt i en gemensam anläggning. Det kräver att en ny kostnadsfördelning tas fram och att företaget uppdateras utifrån de förändringar som skett och kommer ske inom de tillståndsgivna delsträckorna. Detta alternativ bedöms bli aktuellt i det fall någon markägare motsätter sig en avveckling av dikningsföretaget.

En omprövning bedöms ta cirka 12 månader från start till erhållen dom från mark- och miljödomstolen.

3.3. Vattenverksamhet

Uppförande och ändring av anläggningar, gräv- och schaktarbeten som utförs i vattenområden¹, omgrävning av vattendrag, grundvattenbortledning och markavvattning är exempel på åtgärder

¹ Vattenområden avses enligt 11 kap. 2 § miljöbalken som ett område som täcks av vatten vid högsta förutsebara vattenstånd. Exempel på vattenområden inom området är öppna diken.

som enligt 11 kap. miljöbalken (MB) utgör vattenverksamheter. En grundförutsättning för att kunna utföra en vattenverksamhet är att verksamhetsutövare (VU) har rådighet (äger marken eller har avtal med markägaren).

Den juridiska hanteringen beror av vattenverksamhetens typ, omfattning och påverkan på enskilda och allmänna intressen. För att utföra en vattenverksamhet krävs generellt tillstånd från mark- och miljödomstolen (MMD). Vissa mindre vattenverksamheter i ytvatten är möjliga att anmäla till länsstyrelsen som normalt är tillsynsmyndighet (TM) för vattenverksamhet. Åtgärder där det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen kommer att påverkas av de nya vattenförhållandena är undantagna från kravet på tillstånd eller anmälan.

I det fall en VU ska göra ändringar i ett dikningsföretag krävs som regel alltid tillstånd, då dikningsföretagets anläggningar gäller juridiskt som vattendomar. En tillståndsansökan kan då göras till MMD tillsammans med en omprövning av dikningsföretaget.

En ansökan om tillstånd och omprövning bedöms ta cirka 12 – 18 månader innan en dom erhålls från MMD.

I det fall det inte finns något dikningsföretaget (exempelvis efter en avveckling enligt Alternativ 1) kan vissa vattenverksamheter anmälas till Länsstyrelsen.

De vattenverksamheter som kan anmälas till TM räknas upp i Förordning (1998:1388) om vattenverksamhet med mera. För dessa finns i de flesta fall en övre begränsning. Åtgärder som överstiger begränsningen ska prövas av MMD. Om anmälan omfattar flera åtgärder ska TM göra en samlad prövning av alla åtgärder och deras totala miljöpåverkan. Det innebär att om åtgärderna tillsammans kommer att överstiga en begränsning behöver tillstånd sökas hos MMD.

Exempel på vattenverksamheter som kan anmälas är grävning i vattenområden och omgrävning av vattendrag. En förutsättning för att TM ska kunna handlägga en anmälan är att det inte finns olösta frågor angående ersättning eller inlösen med anledning av vattenverksamheten. Om så är fallet blir åtgärden tillståndspliktig.

Handläggningstiden hos Länsstyrelsen innan besked fås gällande en anmälan vattenverksamhet är som regel cirka 2 månader.

4. FORTSATT ARBETE

Inför det fortsatta arbetet med frågan kopplat till dikningsföretaget är det viktigt att få till ett avtal med VIVAB som säkerställer att Södra Skog fortsatt kan koppla på vatten från utredningsområdet till dagvattenledningen.

Då det är vissa olösta frågor förutom hanteringen av dikningsföretagets behöver en avveckling ske i rätt tid i förhållande till detaljplaneprocessen. Ett inledande möte med de berörda markägarna bedöms kunna ske så snart som möjligt, där förslaget om avveckling presenteras, som en lämplig väg framåt i det fall detaljplanen vinner laga kraft. En civilrättslig överenskommelse kan tecknas med fastighetsägarna där man kommer överens om att företaget ska avvecklas i det fall detaljplanen vinner laga kraft. När det sedan är ett faktum kan avvecklingsprocessen fortsätta med att sammanställa begäran till MMD.

I det fall en överenskommelse inte kan träffas kan en omprövning bli aktuell, se avsnitt 3.2.

Det är också viktigt att göra bedömningen vilka vattenverksamheter som behöver genomföras inom ramen för det planerade upplaget. Dessa ska beskrivas och Södra Skog ska ta beslut om det ska hanteras som en tillståndsansökan eller om de kan anmälas till länsstyrelsen.